

Rechtspraak BAWA

C.S. Juridisch Adviesbureau

BAWA Rechtspraktijk c.s
Geukerdijk 33
7481 BX Haaksbergen
Tel.: 053 - 572 34 57
Fax.: 053 - 572 34 57
Internet: www.bawa.nl
E-mail: info@bawa.nl

1

Voorzitter van de Tweede Kamer
Postbus 20018
2500 EA s-GRAVENHAGE

Haaksbergen, 28 april 2006

Inzake : verzoekschrift van Rechtspraktijk BAWA d.d. 21 november 2005 terzake aansprakelijkheid in relatie gezondheidsschade t.g.v. onvrijwillige 24 uur per dag blootstelling aan elektromagnetische straling/velden veroorzaakt door antennes voor mobiele communicatie.

.....
Geachte heer Voorzitter, geachte leden van de Tweede Kamer,

Onze boven vermeld verzoekschrift werd door U d.d. 3 januari 2006 doorgeleid naar Staatssecretaris P. van Geel van VROM onder verzoek om aan U een inhoudelijke reactie te geven. Bij schriftuur 22 maart 2006 kenmerk SAS/2006242259 werd een nadere reactieschriftuur (2 blz.) aan U toegezonden. Afschrift van voornoemd schriftuur hebben wij niet van U nog van de Staatssecretaris ontvangen. Wij kregen kennis van de inhoud doordat de gemachtigde van Telecomprovider T-Mobile voornoemd schriftuur van 22 maart 2006 als gedingstuk inbracht tijdens de hoorzitting van 26 april 2006 in een bestuursrechtelijke procedure als gevoegde partij in de casus B. en W. van Amstelveen en 160 inwoners (reclamanten) uit diezelfde gemeente. De heer Baakman trad als raadsman op voor voornoemde 160 reclamanten i.v.m. een opstelpunt GSM/UMTS in een kerktoren te Amstelveen.

Het antwoord van de Staatssecretaris d.d. 22 maart 2006 treft U bijgaand aan. Inmiddels hebben wij een WOB rekest verzonden die U eveneens bijgesloten aantreft. Wij zijn ontstemd dat wij geen antwoord hebben ontvangen, niet eens wisten dat een schriftuur door de Staatssecretaris aan Uw Kamer was verzonden en dat de Telecomindustrie in casu T-Mobile al vrij over kon beschikken over de aan U gerichte brief van de Staatssecretaris en in strijd met het formele procesrecht al een status had kunnen geven aan de aan u gerichte brief van 22 maart 2006 (wij weten niet of U die wel ontvangen heeft) als gedingstuk middels toevoeging aan het procesdossier. Clienten waren stom- verbaasd. Raadsman Baakman restte slechts plaatsvervangende schaamte. Vooreerst gaan wij er vanuit dat U als een zich zelf respecterende Voorzitter orde op zaken stelt, een nader onderzoek instelt, het bevindingen-verslag aan ons kantoor laat doen toekomen en zonodig maatregelen treft.

Voorshands delen wij U mede ons geenszins met de inhoud van de brief 22 maart 2006 van Staatssecretaris van Geel te kunnen verenigen. Het lijkt er op dat de Staatssecretaris buiten de werkelijkheid staat en de werkvloer van ondernemersland niet kent en geen weet heeft dat reeds het oplopen tegen art 1 Fw door een Telecomprovider einde oefening betekent t.a.v. schadevergoeding betalingen aan toekomstige slachtoffers van elektromagnetische straling.

Wij zullen eerst Uw reactie afwachten alvorens diep op de inhoud van de brief van 22 maart 2006 van de heer van Geel in te gaan. In dit stadium zult U ons dat wel niet euvel willen duiden. Het navolgende kunt U op internet lezen. Wat er mis is met die elektromagnetische

straling/velden?. Volgens het officiële verhaal en de woordvoerders van de telecom-industrie: weinig tot niets, of: 'we weten het niet'. Een stelling die veeleer ingegeven is door economische overwegingen dan door de beschikbare onderzoeksresultaten. Telkens weer stelt men dat wetenschappelijk onderzoek aantoonde dat straling geen schadelijke effecten heeft, wat hoegenaamd niet waar is. Op de website <http://www.stopumts.nl> wordt een overzicht van tientallen onderzoeken aangeboden die wél wijzen op schadelijke effecten: klontering van rode bloedlichaampjes, beschadiging DNA, verstoring van hersengolven, beïnvloeding van het centrale zenuwstelsel, hersenschade, schade aan zenuwcellen, versterking van de werking van kankerverwekkende stoffen. Daaruit blijkt uit meer dan de helft van het laboratorium-onderzoek dat elektromagnetische straling (hiermee verwijs ik verder steeds naar hoogfrequente, digitaal gepulste straling) aanzienlijke schade kan aanrichten. Maar men lijkt er van uit te gaan dat de onderzoeken die schade vinden en de onderzoeken die deze niet vinden elkaar neutraliseren, wat in feite ontoelaatbaar is. Bedenk: de maan is soms groot en rond, soms slechts voor de helft te zien en soms zie je hem helemaal niet. Niemand komt op het idee om te zeggen dat de maan niet bestaat. Zelfs al is er maar één studie die op de gevaren wijst, dan moet daar rekening mee gehouden worden tot men zekerheid heeft over het feit dat er geen risico's zijn. Nu gebeurt het tegenovergestelde aldus Jean-Marie Danze in Humo (februari 2002). Danze was lid van de commissie van het ministerie van Volksgezondheid dat de stralingsnormen voor gsm-zendmasten moest helpen bepalen (de raadgevingen van deze commissie, die pleitte voor een strengere norm dan de Europese richtlijn, werden in de wind geslagen).

Bij het gedane laboratoriumonderzoek kunnen vele bedenkingen gemaakt worden. Bijvoorbeeld: in hoeverre mag vertrouwd worden op de onderzoeken gefinancierd door de telecomindustrie zelf? Gezien de enorme economische belangen die gemoeid zijn met dergelijk onderzoek mag de mogelijkheid niet uitgesloten worden dat onderzoeksresultaten verdraaid worden. In veel van de onderzoeken uitgevoerd door de telecomindustrie worden geen schadelijke effecten gevonden. Klinische onderzoeken die door onafhankelijke partijen gedaan zijn vinden daarentegen meestal wel schadelijke effecten. Deze 'toevalligheden' zijn niet noodzakelijk te wijten aan het brutovervals van onderzoeksresultaten. Deze kunnen ook op een subtielere manier gemanipuleerd worden. Zo wordt bij het onderzoek van de telecomindustrie vaak met de factor tijd geen rekening gehouden. Al in de jaren '50 wisten wetenschappers dat bij elektromagnetische straling, net als bij radioactieve straling, de factor tijd van groot belang is. Wanneer een proefdier kortstondig wordt bestraald en daarna direct gedood en ontleed, dan zal waarschijnlijk geen schade gevonden worden. Kijkt men echter dagen, of zelfs weken later, dan zijn ineens significante verschillen te vinden tussen de groep bestraalde en niet bestraalde proefdieren. De telecomindustrie misleidt ook door het enkel te hebben over thermische effecten, alsof gezondheidsrisico's enkel bestaan wanneer het lichaam door straling te veel opwarmt. Over de niet-thermische biologische effecten, waarnaar het onderzoek uitermate verontrustende resultaten oplevert, wordt gezwegen. Het is ook al gebleken dat onderzoeken waaruit nefaste effecten blijken moeilijk gepubliceerd geraken. Neem nu het Reflex-project van de Europese Unie: een grootschalig onderzoek aan verschillende Europese universiteiten bedoeld om de onschadelijkheid van straling aan te tonen. De resultaten wezen echter op net het omgekeerde en brachten ernstige gevaren aan het licht. De publicatie van dit onderzoek werd maandenlang uitgesteld onder druk van de industriële lobby. In andere gevallen is de industrie er werkelijk in geslaagd de publicatie van onderzoeken te verbieden.

Bovendien heeft laboratoriumonderzoek op zich zo zijn beperkingen. De situatie in het laboratorium is in feite geen goede of volledige representatie van de werkelijkheid. In realiteit worden mensen, dieren en planten permanent blootgesteld aan een groot aantal verschillende stralingsbronnen, terwijl in laboratorium-onderzoek veelal sprake is van slechts één bron. Laboratorium-onderzoek zegt ons ook niets over de effecten van permanente blootstelling noch over effecten op lange termijn. Daarom moet uitsluitend gezocht worden in epidemiologische onderzoek, d.w.z. onderzoek bij de bevolking zelf. Het is opvallend dat de telecomindustrie nog nooit een epidemiologisch onderzoek heeft gefinancierd. Daar heeft ze zo haar redenen voor: alle gedane epidemiologische onderzoeken wijzen op schadelijke gevolgen. Zo blijken er bij mensen die wonen in de buurt van een gsm-zendmast (tot op 250-400m afstand van de zendmast) 3 tot 4 keer meer kankergevallen voor te komen, meer hart- en vaatziekten, bloeddrukproblemen, slaapproblemen, hoofdpijn, enz.

Naast het laboratorium en epidemiologisch onderzoek, zijn er dan nog de talloze getuigenissen van mensen die bepaalde symptomen gingen vertonen nadat er een stralingsbron in hun woon- of werkomgeving werd geplaatst. Het gaat hier niet om technofoben met psychosomatische klachten: vaak wordt pas achteraf ontdekt dat het ontstaan van de symptomen samenviel met de plaatsing van een stralingsbron, bijvoorbeeld het kopen van een DECT draadloze huistelefoon. Volgens sommige schattingen heeft ongeveer een derde van de bevolking last van klachten veroorzaakt door elektromagnetische straling: slapeloosheid, duizeligheid, vermoeidheid, hoofdpijn, misselijkheid, nervositeit, oorsuizen, hartkloppingen, zich niet kunnen concentreren, problemen met het geheugen, ... De meeste mensen denken echter niet aan straling als de mogelijke oorzaak van hun klachten. Volgens ruwe schattingen is 1,5 tot 8% van de bevolking 'elektrogevoelig'. Dat wil zeggen dat deze mensen gevoeliger zijn dan anderen voor elektromagnetische straling en vrij snel effecten zullen ondervinden bij blootstelling hieraan. Het is niet overdreven om te stellen dat het leven van elektrogevoeligen, door de steeds sterker wordende elektromagnetische bestraling, zeer zwaar tot ondraaglijk kan worden, vooral wanneer zij in de stad leven. Getuige daarvan zijn de vele ervaringsverhalen die op internet te lezen staan

Geen enkel onderzoek heeft de veiligheid van elektromagnetische straling aangetoond. Integendeel, er zijn steeds meer aanwijzingen dat deze straling zeer kwalijke gevolgen heeft voor de gezondheid en het welzijn van mensen. Toch blijft men beweren dat straling volkomen veilig is. Het scenario dat zich nu afspeelt rondom hoogfrequente straling heeft veel weg van de geschiedenis van asbest. Ook hier hebben de fabrikanten al hun macht gebruikt om het verband tussen asbest en ziekten aan de luchtwegen, waaronder kanker, tegen te spreken. De 'experts' verklaarden in koor dat asbest volkomen veilig was, want er was geen keihard bewijs dat asbest schadelijk was. Naast de studies die schadelijkheid hadden aangetoond, waren er immers ook studies die aantoonde dat er niets aan de hand was. Ook bij asbest werden onderzoeken onder tafel geveegd en moesten onderzoekers grote moeite doen om hun onderzoeken gepubliceerd te krijgen. Ook nadat was aangetoond dat asbest zonder twijfel kanker veroorzaakt, bleven de WHO (World Health Organisation) en nationale overheden en gezondheidsraden beweren dat asbest veilig was. In de jaren '30 al kwamen de eerste gezondheidsklachten, maar in vele landen heeft het heel lang, tot in de jaren '90, geduurd vooraleer asbest verboden werd. In de daaropvolgende sanering is een massa geld gekropen en vandaag nog sterven er mensen aan de gevolgen van asbest. Zal de geschiedenis van elektromagnetische straling eenzelfde verloop kennen?

Een andere vraag is hoe het zit met de blootstellingsnormen die bepalen aan hoeveel straling iemand maximaal mag worden blootgesteld. Bieden deze 'veiligheids'normen dan geen bescherming? Ten eerste kunnen deze normen bezwaarlijk veiligheidsnormen genoemd worden. Het gaat eerder om vrij arbitraire, willekeurige waarden die men hanteert uit noodzaak aan een duidelijke norm die de illusie van veiligheid kan wekken. Dat deze normen vrij arbitrair bepaald worden en dat er dus geen universele veiligheidsdrempel met betrekking tot straling bestaat blijkt uit het feit dat in verschillende landen totaal verschillende normen gehanteerd worden. In Nederland liggen de normen tussen 4,4 en 8,9 Watt per vierkante meter. Rusland en Oost-Europa hanteren een norm van 0,05 en 0,1 W/m₂, in Italië is het 0,1 W/m₂ en in de provincie Salzburg in Oostenrijk zelfs 0,001 W/m₂. In België zijn op advies van de Europese Commissie normen aangenomen tussen 4,5 en 10 W/m₂. De Europese Commissie volgt op haar beurt het ICNIRP (International Commission on Non-Ionising Radiation Protection) dat enorm hoge blootstellingslimieten vastlegde, louter op basis van veronderstelde opwarmingseffecten (!) en zonder dat effecten op lange termijn werden nagegaan. Nochtans heeft de STOA, het technisch comité van het Europees Parlement, zich uitgesproken voor een veel lagere blootstellingswaarde, namelijk 0,0001 W/m₂. Leuk om weten is dat ex-commissaris Bangemann, onder wiens beleid de EU-aanbevelingen werden uitgevaardigd, na afloop van zijn Europese carrière meteen een zitje in de raad van beheer van Spaanse telecombedrijf Telefónica kreeg aangeboden.

Maar wat dus het meest verontrustend is en eigenlijk gewoonweg hallucinant, is dat die normen van het ICNIRP (in het ICNIRP zitten ook Gezondheidsraadsleden) wereldwijd gevolgd worden, terwijl deze normen enkel en alleen met thermische effecten rekening houden! De talloze onderzoeken die schadelijke niet-thermische biologische effecten aantonen worden compleet genegeerd. Bovendien kunnen ernstige vragen gesteld worden bij de wijze waarop opwarmingseffecten in het lichaam vastgesteld worden. Bij het bepalen van de SAR-waarde voor gsm's bijvoorbeeld gaat men er van uit dat de opwarmingseffecten in een zak met vloeistof hetzelfde zijn als die in een menselijk hoofd. Dit is absurde assumptie, onder andere omdat de structuur van een menselijk hoofd en brein zo complex is dat er verschillende 'hot spots' zijn, waar de temperatuur door straling zeer hoog kan oplopen. Misschien zouden er bij het bepalen van veiligheidsnormen minder blunders gemaakt worden, als men hierbij ook artsen en biologen zou betrekken, in plaats van alles over te laten aan ingenieurs en elektrotechnici.

We worden dus blootgesteld aan 4,5 tot 10 W/m₂ terwijl Zweedse onderzoekers hebben aangetoond dat een straling van 0,0024 W/m₂ al schadelijk is voor de hersenen: de bloed-hersenen-barrière wordt namelijk doorbroken, waardoor schadelijke stoffen in het bloed de hersenen kunnen binnendringen en zich daar kunnen opstapelen. Met andere woorden: al bij een wattage dat duizenden keren lager ligt dan onze 'veiligheids'normen ontstaat aanzienlijke schade!

In vele landen is men zich stilaan bewust aan het worden van deze problematiek. In Nederland hebben talrijke lokale burgerprotesten er toe geleid dat umts-masten al in tientallen gemeenten geweerd worden. In landen zoals Groot-Brittannië nemen burgers het recht in eigen handen en worden zendmasten eigenhandig neergehaald. In Duitsland hebben meer dan 1000 artsen een appel ('Freiburger Appell') aan de overheid gericht waarin ze stellen een

duidelijke samenhang te zien tussen de toenemende stralingsbelasting en een sterke toename van bepaalde ernstige en chronische aandoeningen. Ze vinden dat het gedaan moet zijn met het afwimpelen van klachten als psychosomatisch en eisen dat er onmiddellijk maatregelen genomen worden tegen de alomtegenwoordigheid van elektromagnetische straling, tegen de ongebreidelde aangroei van zendmasten, waarin ze pleiten voor stralingsvrije zones, voor een drastische reductie van de maximale blootstellingswaarden en zendcapaciteiten, voor inspraak van de bevolking bij het bepalen van de plaatsen van de zendmasten, enz. Ook in Frankrijk, Oostenrijk, Zweden, Mexico, Spanje, Italië, China, VS, Zwitserland, Canada,... verzetten burgers zich tegen zendmasten. Hier in België echter blijkt het onderwerp niet echt te leven, vandaar mijn oproep: wakker worden jongens!

Wij willen vooral de aandacht vestigen op de meest recente gelanceerde en de meest gevaarlijke stralingsbron, namelijk UMTS (ook wel 3G of Edge genoemd). Dit is de tweede generatie gsm-technologie gericht op datacommunicatie aan een hoge snelheid. Met behulp van deze techniek kan men via de gsm o.a. beelden versturen en televisie kijken. Vodafone, KPN e.a. zijn reeds zeer actief in Nederland. In september 2005 heeft Proximus in België zijn 3G-diensten voor het grote publiek gelanceerd, Mobistar en Base volgen. De telecomproviders zijn op dit moment volop bezig met het uitbouwen van hun umts-netwerk. Wat dus wil zeggen dat het hele land volgeplant wordt met de in het buitenland al zo beruchte umts-masten waarvan het stralingseffect vele malen sterker is dan bij gsm-zendmasten. Momenteel staan er in België ongeveer 8500 gsm-masten, daar worden nu nog eens 20.000 tot 40.000 umts-masten aan toegevoegd. Wanneer je weet dat zoveel onderzoek wijst op nefaste gevolgen voor de gezondheid en wanneer je op internet leest hoeveel mensen echt ziek zijn geworden door umts-masten, dan kun je niet anders dan deze ontwikkeling als waanzin beschouwen. Des te meer omdat uit onderzoek blijkt dat de meeste gsm-gebruikers gewoonweg niet geïnteresseerd zijn in umts- of datadiensten (En terecht: televisie kijken op je display van je gsm, of kunnen zwaaien naar je moeder, of filmpje downloaden enz. is dat echt nodig? Is het echt nodig om altijd en overal op internet te kunnen op je labtop?), die dan ook nauwelijks van de grond komen. En toch wordt een groot deel van de bevolking blootgesteld aan een enorme hoeveelheid straling, terwijl er zoveel aanwijzingen zijn dat dit serieuze risico's inhoudt? Het inhangen van GSM en/of UMTS zenders is niet (meer) Wm-plichtig! Wat is er gebeurd met zogenaamde voorzorgsprincipe en/of zorgvuldigheidsbeginsel zoals verankerd in de Algemene Wet Bestuursrecht. Dit principe houdt in dat wanneer er (wetenschappelijke) aanwijzingen zijn dat bepaalde producten, activiteiten of technologieën schadelijk zijn voor de gezondheid, direct gereageerd moet worden en dat men niet moet afwachten tot het, vaak moeilijk te bewijzen, oorzakelijk verband naadloos vastgesteld is. En zelfs al is er interesse in umts-diensten: wegen de voordelen (net weer dat ietsje meer overbodige luxe) op tegen de nadelen, de gezondheidsproblemen waartoe de wildgroei van umts-masten ongetwijfeld zal leiden? Voor onze cliënten is het antwoord daarop duidelijk neen. Het extra (overbodig) comfort dat deze technologie biedt weegt volgens cliënten niet op tegen een leven lang slaapstoornissen, hoofdpijn, hartkloppingen, bloeddrukstoornissen, piepende oren, nervositeit, kanker,...

Een onderzoeksteam onder leiding van Dr. Olle Johansson heeft vastgesteld dat de introductie van de 2de generatie gsm-technologie (umts) in Zweden precies samenviel met het begin van een significante en permanente verslechtering van de volksgezondheid. Eind 1997 werd de techniek er geïntroduceerd en ontstaan in steden ook de zogenaamde 'hot spots': draadloos internet wordt aangeboden in stations, vliegvelden, eetgelegenheden,... In de maanden daarop stijgen gezondheidsklachten plots aanzienlijk: er is een toename van het aantal chronische ziekten, depressiviteit, andere psychologische aandoeningen, zelfmoordpogingen, prostaatcancer, Alzheimer,...

Wat moet er nu gebeuren? In eerste instantie moet de politiek dringend het voorzorgsprincipe ook in de praktijk onderschrijven. Concreet betekent dit dat de maximale blootstellingsnormen dringend drastisch naar omlaag moeten. Het voorzorgsprincipe gebiedt in feite ook dat de uitbouw van het umts-netwerk gestaakt wordt tot men geheel zeker is dat dit geen risico's inhoudt voor de gezondheid. Politici moeten verder misschien eens hun prioriteiten opnieuw bezien: volksgezondheid, het recht van mensen op hun lichamelijke integriteit moet primeren op economische belangen. Wat heb je aan een goed draaiende economie als het leven van mensen zelf een lijdensweg is?

Ook moet er dringend meer onderzoek komen naar hoé het precies komt dat elektromagnetische straling zo'n schade kan aanrichten in levende organismen, er is m.a.w. meer onderzoek nodig naar het precieze werkingsmechanisme. Op deze manier kan men misschien een aanknopingspunt vinden om de vele mensen die het slachtoffer geworden zijn van straling te helpen.

Deze week hebben vier Nederlandse artsen een waarschuwing op internet gezet onder verwijzing naar het rapport van 9 mei 2005 van het Julich-Instituut.

Niet kan worden ontkend dat plaatsing van elektromagnetische straling veroorzakende zendapparatuur zoals o.a. GSM en UMTS en de opvolgers daarvan tot grote ongerustheid leidt onder de bevolking van Nederland. De primaire conclusie is dan ook dat op dit moment niet wetenschappelijk is vastgesteld dat GSM en UMTS --zenders geen gezondheidsrisico,s met zich meebrengen. Weshalve cliënten van mening zijn dat voorkomen moet worden dat gezondheidsschade tengevolge van blootstelling aan E.M.-straling ontstaat en dat voorkomen moet worden dat mogelijke gezondheidsschade (ook na incubatietijd) in de toekomst niet op de telecomproviders kan worden verhaald. In dat verband verwijzen onze cliënten naar de gezondheidsschade die is ontstaan door werken met asbest en inademen van asbestvezels wat resulteerde na 15 tot 25 jaar tot veelal ongeneeslijke ziekten (kanker) en dat alstoen in veel van die situaties geen schadeclaims meer konden worden ingediend. (zie o.a. de arresten van de Hoge Raad). Een dergelijke "praktijk" als gevolg van mogelijk door GSM en UMTS en opvolgende zendapparatuur/zenders veroorzaakte stralingsziekten kan worden voorkomen door nu van de telecomproviders te eisen dat zij tegen dergelijke mogelijke gezondheidsschadeclaims een dekkende verzekering afsluiten en waar de staat op toeziet. Een zich zelf respecterende volksvertegenwoordiger acht de gezondheidsbelangen van het volk van groter gewicht dan de commerciële en financiële belangen van telecomproviders. Weshalve Uw Kamer herhaald door onze cliënten vanuit heel Nederland wordt verzocht een verzekeringsplicht in te voeren conform een daartoe strekkende wettelijke regeling, waarvan akte.

Cliënten behouden zich het recht voor om afschrift van dit schriftuur bij het Europese Parlement in te brengen als motivering van in te dienen interventierekest.

In afwachting van Uw terzake doende berichten, tekent, met de meeste hoogachting,

Uw dw.,
Rechtspraktijk BAWA
J.P.E. Baakman (Raadsman)

